
Türkiye Eğitim Dergisi

(2019) Cilt 4, Sayı 2, s. 81-103

Türkiye’de Eğitim Yönetimi Alanında Yapılan Örgütsel Davranış Makalelerindeki Yönelimler

Kürşad YILMAZ*

Özet

Bu sistematik derleme çalışmasında, Türkiye’de eğitim yönetimi alanında yayınlanan örgütsel davranış makalelerindeki yönelimlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında Türkiye adresli 15 dergide yayınlanan makaleler incelenmiştir. Bu dergilerde 2001 ile 2018 yılları arasında toplam 756 sayıda 11818 makale yayınlanmıştır. Bu makalelerin 984’ü örgütsel davranış ile ilgilidir. Dergiler arasında en çok örgütsel davranış makalesi yayınlayan dergiler Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi ve Milli Eğitim Dergisi, en az yayınlayan dergiler ise Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi’dir. Yayınlanan makalelerin çok büyük bir çoğunluğu iki yazarlı ya da tek yazarlıdır. Makalelerde ağırlıklı olarak nicel yöntemler kullanılmış ve bu makalelerde en çok öğretmen örneklemleri çalışmaları yapılmıştır. Eğitim yönetimi alanındaki örgütsel davranış makalelerinde çoğunlukla “örgüt ve kişi” boyutundaki konular çalışılmıştır. Tema ayrımı yapılmaksızın bakıldığında, en çok çalışılan örgütsel davranış konuları “Liderlik, Prososyal Davranışlar, Yeterlik/Özyeterlik ve Denetim/Personel Geliştirme” konularıdır.

Anahtar Kelimeler

Örgütsel Davranış
Eğitim Yönetimi Makaleleri
Yönelimler
Türkiye

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 10.09.2019
Kabul Tarihi: 13.11.2019
Elektronik Yayın Tarihi: 25.12.2019

DOI:

* Prof. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi/Eğitim Fakültesi/Eğitim Bilimleri Bölümü/Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı, kursadyilmaz@gmail.com. ORCID: 0000-0002-3705-5094

Tendencies in the Organizational Behavior Articles Conducted in the Field of Educational Administration in Turkey

Kürşad YILMAZ*

Abstract

In this systematic review study, it was aimed to determine the tendencies in the organizational behavior articles published in the field of educational administration in Turkey. Within the scope of research, it was examined the articles that published in 15 journals addressed in Turkey. Between 2001 and 2018, a total of 756 issues and 11818 articles were published in these journals. 984 of these articles are related to organizational behavior. Among the journals, the journals that most frequently published organizational behavior articles are the Educational Administration: Theory and Practice and the Journal of National Education; the journals that least published organizational behavior articles are the Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences and Ondokuz Mayıs University Journal of Faculty of Education. The vast majority of the published articles have two authors or one author. Quantitative methods were mainly used in the articles and most of these articles were conducted with teacher samples. In the organizational behavior articles in the field of educational administration, the issues in the "organization and person" dimension were mostly studied. Regardless of the themes, the most studied organizational behavior issues are "Leadership, Prosocial Behaviors, Competence/Self-Efficacy and Supervision/Personnel Development".

Keywords

Organizational Behavior
Educational Administration Articles
Tendencies
Turkey

About Article

Sending Date: 10.09.2019
Acceptance Date: 13.11.2019
Electronic Issue Date: 25.12.2019

DOI: 11..11111/ted.xx

GİRİŞ

Örgütler, kişilerin bireysel güçlerini aşan işleri gerçekleştirmek amacıyla kurulmakta ve modern hayatta herkesi bir şekilde etkilemektedir. İnsanlar kaçınılmaz bir şekilde bir örgüt vasıtasıyla dünyaya gelmekte, yaşamları boyunca bir örgütte çalışmakta ya da herhangi bir şekilde bu örgütlerle etkileşime geçmektedirler. Örgütlerle herhangi bir şekilde etkileşimi olan kişilerle yapılan çalışmalarda genellikle bu kişilerin örgütlerden beklentileri ile ilgili araştırmalar yapılırken, örgütlerde çalışan kişilerin örgütsel ortamlardaki davranışları çok farklı açılardan ele alınabilmektedir. Örgütsel davranış olarak anılan bu alanda, bir örgüt içinde çalışan insanların davranışlarının anlaşılması, geleceğe dönük tahminler yapılması ve insanların davranışlarının kontrol edilmesi amacıyla çalışmalar yapılmaktadır (Özkalp & Kirel, 2013). Çalışanların davranışlarını anlamak, geleceğe yönelik tahminler yapmak, örgütsel verimliliği ve etkinliği artırıcı önlemler alabilmek için amaç, yapı, strateji, davranış,

* Prof. Dr., KütaHYa Dumlupınar Üniversitesi/Eğitim Fakültesi/Eğitim Bilimleri Bölümü/Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı, kursadyilmaz@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3705-5094

süreç, girdi, çıktı, çevre gibi unsurları inceleyen örgütsel davranış alanı çok boyutlu bir disiplindir.

İnsan davranışlarını içinde bulunduğu çalışma ortamında inceleyen ve bir ölçüde de kişinin örgütten ne şekilde etkilenerek davranış değişikliği gösterdiğini irdeleyen bilim dalı olan örgütsel davranış, çalışmalarını “örgüt, kişi, grup ve çevre” değişkenlerini kapsayacak şekilde yapmaktadır (Özkalp & Kirel, 2013). *Örgüt* boyutunda yönetim, strateji ve politikaları, örgüt yapısı ve benimsenen yönetim yaklaşımları çalışma alanını oluşturmaktadır. Kişi ve grup resmi bir örgüt yapısı içinde varlıklarını sürdürürler. Kültür, yapı, tasarım, teknoloji, iş süreçleri, seçme süreçleri, eğitim programları, performans değerlendirme gibi süreçler örgüt boyutunda değerlendirilebilir. *Kişi* boyutunda sahip olunan yetenekler, bilgi ve beceriler, kültürel değerler ve inançlar incelenmektedir. Biyografik özellikler, kişilik, değerler ve tutumlar, yetenek, algı, motivasyon, öğrenme, karar verme gibi özellikler bu başlığa örnek olarak verilebilir. *Grup* boyutunda haberleşme ve iletişim biçimleri, çatışmalar, işbirliği ve dayanışma, rekabet ve grup normları incelenir. İletişim, diğer gruplar, çatışma, güç ve politika, grup yapısı, iş ekipleri, liderlik, karar verme grup boyutundaki bazı konulardır. *Çevre* boyutu, her örgütün onu saran dışsal bir çevrenin fonksiyonu olması düşüncesi ile ilgilidir. Örgütler çevreden etkilenmekte ve çevreyi etkilemektedirler. Örgütsel davranış, örgüt içindeki ve çevresindeki kişilerin duygu, düşünce, davranış ve ne yaptıklarının bilimsel ve sistematik olarak incelenmesidir. Bundan dolayı örgütsel davranış kişilerin ve grupların etkileşiminden ve hareketlerinden doğmaktadır.

Örgütsel davranış alanı örgüt, kişi, grup ve çevrenin etkileşiminin bir ürün olarak ortaya çıkan farklı birçok konuyu inceleme konusu yapmaktadır. Özkalp ve Kirel’e göre (2013) örgütsel davranış alanının incelediği konular arasında genel olarak “insanların davranışları, yönetim süreci, yönetim sürecinin içinde yer aldığı örgüt ve örgütün kapsamı, örgüt süreci içinde işleyen çalışma düzeni veya işin yapısı, örgüt dışında yer alan çevre ile örgütün etkileşimleri” gibi konular yer almaktadır. Bu bağlamda örgütsel davranış, insan davranışlarını, yönetim sürecini, örgütü, çalışma düzenini, kişi-kişi etkileşimini, çevre-örgüt etkileşimini vb. konuları inceleyen geniş bir alandır. Örgütsel davranış hem örgütü hem de örgütte alınan kararların yansıdığı veya etkilediği insan davranışlarını anlamak açısından büyük önem taşımaktadır (Özkalp & Kirel, 2013). Örgütsel davranış ile ilgili araştırmalar genel olarak yönetim-organizasyon alanında özelden de eğitim yönetimi alanında son yıllarda hızlı bir şekilde artmaktadır. Bu artışa bağlı olarak yönetim-organizasyon ve eğitim yönetimi (Akyol & Akçay, 2015) alanlarında yapılan araştırmaları değerlendiren bazı araştırmalar da yapılmıştır.

Yönetim-organizasyon alanında konu ile ilgili olarak yapılan ilk çalışmalar genellikle bildiriler (Özen, 2001; Erdem, 2009; Yozgat & Kartaltepe, 2009) üzerine yoğunlaşmış ve bu durum son yıllarda da (Koyuncu, 2015; Kızıldağ & Özkara, 2016; Turgut & Begenirbaş, 2016; Yıldırım-Okutan & Erdoğan, 2017) devam etmiştir. Konu ile ilgili ilk araştırmalardan biri Özen (2001) tarafından yapılmış ve araştırmada, kongre bildirileri üzerinden Türk yönetim-organizasyon alanyazınındaki yöntem sorununu incelenmiştir. Araştırmada 1997 yılında düzenlenen Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresinde sunulan 78 bildiri incelenmiştir. Araştırmada 1997 yılı itibari ile en çok çalışılan konuların “Yönetim/İnsan kaynakları uygulamaları, Örgüt/Yönetim Bilgisi ve Örgüt Kültürü” konuları olduğu belirlenmiştir. Daha sonra yapılan bir araştırmada (Erdem, 2009) Ulusal Yönetim ve Organizasyon

Kongrelerindeki bildirimleri incelemiş ve liderlik ile bağlılık konularının en çok çalışılan konular olduğunu belirlemiştir.

Koyuncu (2015) örgütsel davranış alanında odaklanılan konuları ve kullanılan yöntemleri Ulusal İşletmecilik Kongrelerinde sunulan bildirimler üzerinden değerlendirmiştir. 2010-2015 yılları arasında düzenlenen kongrelerde en fazla “liderlik, iş doyumu, örgütsel bağlılık, çatışma ve performans” gibi konuların çalışıldığı sonucuna varılmıştır. Araştırmaların % 87,5’i nicel, % 5,3’ü nitel yöntemlerle gerçekleştirilmiştir. Kızıldağ ve Özkara (2016) Türkiye’de örgütsel davranış araştırmalarındaki yönelimleri 1993-2014 yılları arasında düzenlenmiş olan Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi özelinde incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, bildiri temalarında daha spesifik ve alt boyutlara yönelimin olduğu, yöntem açısından nicel, açıklayıcı araştırmaların yıllara göre artış gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmaya göre en çok çalışılan konular örgütsel bağlılık ve liderliktir. Yıldırım-Okutan ve Erdoğan (2017) ise Türkiye’de son on yıldaki örgütsel davranış kongrelerindeki yönelimleri 2006-2016 yılları arasında Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongreleri ve Örgütsel Davranış Kongrelerindeki bildirimler örneğinde incelemişlerdir. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongrelerinde en çok çalışılan konu olarak liderlik ve örgütsel bağlılık konuları belirlenirken; Örgütsel Davranış Kongrelerinde liderlik ile stres/tükenmişlik konuları belirlenmiştir.

Yozgat ve Kartaltepe (2009) ve Turgut ve Begenirbaş’ın (2016) araştırmalarında ise daha farklı bir yol izlenmiştir. Yozgat ve Kartaltepe (2009) Ulusal Yönetim ve Organizasyon kongre kitaplarında yer alan bildirimlerin bibliyometrik görünümünü örgüt kuramı ve örgütsel davranış bildirimleri üzerinden değerlendirilmişlerdir. Araştırmada, Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongrelerinde “Örgütsel Davranış ve Örgüt Kuramı” başlıkları altında basılı toplam 391 adet bildirimde yapılan 7.745 adet atıf analiz edilmiştir. Turgut ve Begenirbaş (2016) ise araştırmalarında örgütsel davranış kongrelerini yazar ve içerik yönünden ağ analizi tekniğini kullanarak analiz etmişlerdir.

Örgütsel davranış konusunda Türkiye’de yapılmış bildirimleri değerlendiren araştırmaların dışında tezleri (Duygulu & Sezgin, 2015; Coşkun & Tabak, 2017) ve makaleleri (Dil-Şahin & Mısırdalı-Yangil, 2018) değerlendiren bazı araştırmalar da yapılmıştır. Duygulu ve Sezgin (2015) sadece doktora tezlerine odaklanmış ve 1984-2014 yılları arasında yazılan ve erişime açık olan 216 tezi incelemişlerdir. Araştırmada en çok çalışılan konular olarak “liderlik, örgütsel bağlılık, iş doyumu ve örgüt kültürü” konularının çalışıldığı ve yapılan çalışmalarda kişi düzeyindeki araştırmaların çoğunlukta olduğu, bunu izleyen diğer çalışmaların ise örgüt düzeyinde olduğu belirlenmiştir.

Coşkun ve Tabak (2017) ise, örgütsel davranış alanında Türkiye’nin son 20 yıldaki gündeminin ne olduğunu anlayabilmek amacıyla örgütsel davranış alanındaki çalışmalarını Türkiye’de yapılan lisansüstü tezler üzerinden değerlendirmiştir. Araştırmada 1995-2015 yılları arasında yazılan ve içinde “örgütsel davranış” anahtar kelimesi geçen 325 yüksek lisans ve doktora tezi incelenmiştir. İncelenen tezlerde de en sık yinelenen kavramın örgütsel bağlılık ve liderlik olduğu belirlenmiştir.

Örgütsel davranış alanında yayınlamış makaleleri değerlendiren sadece bir araştırmaya ulaşılabilmektedir. Dil-Şahin ve Mısırdalı-Yangil (2018) tarafından yapılan araştırmada 2012-2016 yılları arasında üniversitelerin sosyal bilimler dergilerinde yayınlanan makaleler örgütsel davranış açısından incelenmiştir. Araştırmada, ana tema olarak en fazla kişi ana başlığına odaklanıldığı, alt temalar itibariyle öncelikli olarak “liderlik, iş doyumu ve örgütsel

bağlılık” konularının incelendiği tespit edilmiştir. İncelenen makalelerin yaklaşık % 86’sında nicel, % 14’ünde nitel yöntemler kullanılmıştır.

Türkiye’de eğitim yönetimi alanında yapılan örgütsel davranış konulu tezleri inceleyen bir araştırma da (Akyol & Akçay, 2015) bulunmaktadır. Bu çalışmada Akyol ve Akçay (2015) araştırmalarında, Türkiye’deki Sosyal Bilimler ve Eğitim Bilimleri Enstitülerinde örgütsel davranış alanında yapılmış olan lisansüstü öğretim tezlerini belirlenmiş ölçütler çerçevesinde analiz etmişlerdir. Araştırmada Sosyal Bilimler ve Eğitim Bilimleri Enstitülerinde örgütsel davranış alanında yazılan lisansüstü öğretim tezlerinin (n=1577) yıllara, konularına, üniversitelere, anabilim dallarına, özgün dillerine, izin durumlarına, veri toplama tekniklerine, örneklemelerine, ölçeklere, istatistiksel tekniklere ve uygulama alanlarına göre dağılımları incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda, en çok üzerinde çalışma yapılan ilk beş konunun “liderlik, iş doyumu, örgüt kültürü, bağlılık ve örgütsel performans” olduğu belirlenmiştir. İncelenen tezlerde nicel yöntemler daha fazla kullanılmıştır.

Görüldüğü gibi Türkiye’de örgütsel davranış alanının kurumsallaşması ve bu alanda yapılan araştırmalarla ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Örgütsel davranış alanının kuram ve kavramlarını en çok kullanan alanlardan biri de eğitim yönetimi alanı olmasına rağmen, bu alanda yapılan örgütsel davranış araştırmaları ile ilgili herhangi bir araştırma yapılmamıştır. Bu bağlamda bu çalışmada Türkiye’de eğitim yönetimi alanında yapılan örgütsel davranış makalelerindeki yönelimlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için ise şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Türkiye’de eğitim yönetimi alanında yapılan örgütsel davranış makaleleri yayımlandıkları dergilere ve yayın yılına göre nasıl bir dağılım göstermiştir?
2. Türkiye’de eğitim yönetimi alanında yapılan örgütsel davranış makalelerinin araştırma yöntemi açısından yıllara göre dağılımı nasıldır?
3. Türkiye’de eğitim yönetimi alanında yapılan örgütsel davranış makalelerinin örneklem kitlesi açısından yıllara göre dağılımı nasıldır?
4. Türkiye’de eğitim yönetimi alanında yapılan örgütsel davranış makalelerinin nicel yöntemli makalelerdeki değişken sayısı açısından dağılımı nasıldır?
5. Türkiye’de eğitim yönetimi alanında yapılan örgütsel davranış makalelerinin konularının örgütsel davranış boyutlarına göre dağılımı nasıldır?
6. Türkiye’de eğitim yönetimi alanında yapılan örgütsel davranış makalelerinin konularının örgütsel davranış boyutlarına giren konuların yıllara göre dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

Bu araştırma bir sistematik derleme çalışması olarak desenlenmiştir. Sistematik derleme çalışmaları, incelenen bir soruya yanıt oluşturmak için, o alanda daha önce yapılmış olan çalışmaların kapsamlı bir biçimde taranması esasına dayanmaktadır. Sistematik derlemelerde incelenecek çalışmaların belirlenmesinde belli bir takım dâhil etme ve dışlama ölçütleri kullanılmakta ve incelemeye dâhil edilen çalışmalarda yer alan bulgular sentez edilmektedir (Karaçam, 2013). Bu derleme, eğitim yönetimi alanında yapılan ve örgütsel davranış konularını içeren çalışmaların sistematik biçimde incelenmesi ve bu çalışmalarda nasıl bir eğilim olduğunun tespit edilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verilerinin toplanması için ulusal düzeyde yayın yapan 15 dergi incelenmiştir. Bu dergilerin belirlenmesinde dergilerin belirli bir kurumsallaşma düzeyine ulaşması (Örneğin, 2018 yılında hala 2017 yılına ait sayıların yayınlanmamış olan dergiler örnekleme alınmamıştır) ve elektronik ortamda ulaşılabilir olması ölçüt olarak alınmıştır. Bu bağlamda Tablo 1’de yer alan dergiler araştırma kapsamında incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda, eğitim yönetimi alanındaki örgütsel davranış araştırmalarının özellikle 2000’li yılların başından itibaren yapılmaya başlandığı tespit edilmiştir. Bundan dolayı tespit edilen dergilerin 2001 ile 2018 yılları arasında yayınlanan sayıları analiz edilmiştir. Ancak örnekleme dâhil edilen bazı dergilerin yayın hayatına başlama tarihleri daha sonraki yıllara denk geldiğinden bu dergilerin yayına başladığı yıldan itibaren yayınlanan sayıları incelenmiştir.

İncelenen kaynaklar doküman analizi yöntemiyle elde edilmiştir. Doküman analizinde genellikle bir araştırma problemi ile ilgili olarak belirli bir zaman diliminde üretilen dokümanlar analiz edilmektedir. Ancak incelenmek istenen konu ile ilgili olarak birden fazla kaynaktan ve farklı zamanlarda ya da aralıklarla hazırlanmış olan dokümanların analizi de mümkündür. Bu yolla yapılacak analizin geniş bir zaman dilimine dayalı olarak yapılması da mümkün olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2000).

Araştırmada ilk önce belirlenen dergilerin yayınlanan sayılarındaki bütün makalelerin bir listesi oluşturulmuştur. Daha sonra bu makaleler arasında örgütsel davranış ile ilgili olanlar ve ilgisi olabilecek olanlar belirlenmiştir. İlgisi olabilecek olan makalelerin analize dâhil edilip edilmemesi konusunda başka bir araştırmacının görüşüne başvurulmuş, değerlendirmede farklılıkların olduğu araştırmalar üzerinde tartışılarak uzlaşmaya varılmış ve üzerinde uzlaşmaya varılan makaleler analize dâhil edilmiştir. Böylece makale seçimi ve veri girişinde güvenilirlik artırılmaya çalışılmıştır. Araştırmada, belirlenen makaleler içerik analizi tekniklerinden kategorisel analiz ve frekans analizi teknikleriyle analiz edilmiştir. İçerik analizinde, birbirine benzeyen veriler, belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilmekte ve bunlar okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize edilerek yorumlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2000). Araştırmada, çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğini artırmak için, toplanan veriler ve veri toplama süreci ayrıntılı bir şekilde rapor edilmiş ve sonuçlara nasıl ulaşıldığı ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Araştırma kapsamında belirlenen örgütsel davranış makaleleri, “araştırma makaleleri ve kuramsal makaleler” olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Daha sonra, incelenecek olan araştırma makaleleri belirlenmiştir. Belirlenen araştırma makaleleri ise “dergi, yayın yılı, yazar sayısı, araştırma yöntemi, örneklem kitlesi, değişken sayısı, örgütsel davranış boyutları ve konu” başlıklarına göre değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede, Gay ve Airasian’ın (2000) geliştirdiği, Kırcaali-İftar’ın (2005) Türkçeye uyarladığı “Sosyal Bilimler Araştırmaları Değerlendirme Ölçütleri” mevcut araştırma için değiştirilerek kullanılmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırma kapsamında incelenen bazı makalelerde “üniversite öğrencileri, öğretmen adayları ve diğer kademelerdeki öğrenciler” ile ilgili olarak birçok çalışma yapıldığı tespit edilmiştir. Ancak bu çalışmalar dikkate alınmamıştır. Bunun sebebi öğretmen adaylarının örgütsel bir ortamdaki davranışlarından daha çok, kendileri ile ilgili görüşlerine başvurulmuş olmasıdır.

Öğretmenlerle ilgili olarak yapılan bazı çalışmalarda, öğretmenlerin sınıf yönetimi tarzları, iletişim becerileri gibi konular öğrencilerle etkileşimleri ekseninde ele alınmıştır. Bu çalışmalardan diğer çalışanlarla etkileşimi yansıtan araştırmalar analize dâhil edilmiş ancak çalışanların bireysel özelliklerini kapsayan araştırmalar analize dâhil edilmemiştir. Eğitim yönetimi sistemi ile ilgili bazı makalelerde araştırılan “eğitim finansmanı, sınav sonuçları vb.” konular da araştırma kapsamında incelenmemiştir.

BULGULAR

Bu bölümde eğitim yönetimi alanında yayınlanan örgütsel davranış makalelerinin “dergi, yayın yılı, araştırma yöntemi, örneklem kitlesi, değişken sayısı, örgütsel davranış boyutları ve konu” başlıkları altında incelenmesi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Eğitim yönetimi alanında yayınlanan örgütsel davranış makalelerinin yayınladıkları dergilere göre dağılıma ilişkin verilere Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. İncelenen Dergilerde Yayınlanan Makaleler İle İlgili Betimsel İstatistikler

Dergi Adı	İncelenen Sayıların Yayınlandığı Yıl Aralığı	İncelenen Yıllarda Toplam Basılan Sayı* (f)	Toplam Makale Sayısı† (f)	Örgütsel Davranış Makaleleri		Örgütsel Davranış Konulu Nicel Araştırma Makaleleri	
				f	%	f	%
				1. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	2001-2018	43	746
2. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi	2001-2018	35	437	16	1,62	4	0,65
3. Eğitim ve Bilim	2001-2018	72	1138	68	6,91	50	8,06
4. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi	2001-2018	54	802	36	3,66	22	3,55
5. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	2001-2018	48	1170	35	3,56	29	4,68
6. İlköğretim Online	2002-2018	53	1121	59	5,99	39	6,29
7. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	2002-2018	44	469	66	6,71	38	6,13
8. Kastamonu Eğitim Dergisi	2001-2018	56	1554	73	7,42	43	6,94
9. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi	2001-2018	49	958	51	5,18	37	5,97
10. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi	2001-2018	72	452	186	18,91	119	19,19
11. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi	2001-2018	36	385	56	5,69	36	5,81
12. Milli Eğitim Dergisi	2001-2018	72	1226	112	11,39	54	8,71
13. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	2001-2018	34	338	22	2,23	16	2,58
14. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi	2003-2018	54	392	39	3,96	24	3,87
15. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi‡	2004-2018	34	630	95	9,66	55	8,86
TOPLAM		756	11818	984	100	620	100

Tablo 1’de de görüldüğü üzere örgütsel davranış ile ilgili makalelere en çok yer verilen dergi Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi dergisidir. Bu dergide yayınlanan makalelerin % 18,91’i (f=186) örgütsel davranış alanı ile ilgilidir. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi dergisinde, ağırlıklı olarak eğitim yönetimi alanındaki makaleler yayınladığından bu sonuç

* Özel sayılar, belirli bir konuya odaklandığından dâhil edilmemiştir.

† Düşünce yazıları ve kitap değerlendirme yazıları dâhil edilmemiştir.

‡ Bu dergide sadece eğitim ve diğer alanlarda eğitim ile ilgili yayınlanan makaleler incelemeye dâhil edilmiştir.

olağan bir durum olarak görülebilir. Eğitim yönetimi alanında yayın yapan bir dergide yayınlanan makaleler içinde örgütsel davranış makalelerinin oranının belirlenmesi açısından bu bulgu önemlidir.

Diğer dergiler arasında en çok örgütsel davranış makalesi yayınlayan dergi Milli Eğitim Dergisi (f=54, % 11,39), en az yayınlayan dergi ise Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi' dir (f=16, % 1,62).

İncelenen dergiler arasında en fazla nicel örgütsel davranış makalesi yayınlayan dergiler Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi (f=119, % 19,19) ve Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi (f=55, % 8,86); en az yayınlanan dergiler ise Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi (f=4, % 0,65) ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi' dir (f=16, % 2,58).

Tablo 2'de incelenen makalelerin yöntemleri ve bu yöntemlerin yıllara göre dağılımı ile ilgili betimsel istatistiklere yer verilmiştir.

Tablo 2. İncelenen Makalelerin Yöntemleri ve Yıllara Göre Dağılımı (2001-2018)

Yayın Yılı	Yöntem								
	Nicel	Ölçek Geliştirme/ Uyarlama	Meta Analiz	Nitel	Kuramsal / Kavramsal Çözümleme	Karma	Çeviri	Eylem Araştırması	Toplam
2001	16	1	0	0	13	0	1	0	31
2002	11	0	0	2	16	0	1	0	30
2003	21	1	0	2	14	0	0	0	38
2004	19	0	0	4	14	0	0	0	37
2005	21	0	0	5	7	0	0	0	33
2006	22	0	0	4	11	0	0	0	37
2007	25	2	0	2	7	0	0	0	36
2008	23	2	0	4	7	0	0	0	36
2009	37	1	0	9	9	0	0	0	56
2010	51	3	0	6	2	1	0	0	63
2011	38	2	0	7	4	0	0	1	52
2012	51	8	0	8	3	2	0	0	72
2013	39	4	1	14	4	0	0	0	62
2014	42	9	2	16	6	2	0	0	77
2015	46	5	3	8	1	1	0	0	64
2016	58	4	4	20	3	2	0	0	91
2017	50	10	3	21	3	1	0	0	88
2018	50	6	1	19	2	3	0	0	81
Toplam	620	58	14	151	126	12	2	1	984
	% 63,00	% 5,90	% 1,42	% 15,36	% 12,81	% 1,21	% 0,20	% 0,10	% 100

Tablo 2'de de görüldüğü üzere 2001 ile 2018 yılları arasında yayınlanan makalelerin % 63'ü (f=620) nicel araştırmalardan oluşmaktadır. Nicel araştırmalar, ölçek geliştirme/uyarlama (f=58, % 5,90) ve meta analiz çalışmaları (f=14, % 1,42) birlikte düşünüldüğüne toplam 984 makalenin % 70,32'si (f=692) nicel araştırmalardan oluşmaktadır. Nicel araştırmaların sayısında yıllara göre çok büyük bir farklılık yoktur.

Tabloya göre ölçek geliştirme/uyarlama çalışmalarında son yıllarda önemli bir artış gözlenmektedir. Son yıllarda artmakla birlikte az da olsa meta analiz (f=14, % 1,42) ve karma desenli araştırmalar da (f=12, % 1,21) yapılmıştır.

İkinci sırada en çok kullanılan yöntem nitel araştırma (f=151, % 15,36) geleneğine uygun araştırmalar; üçüncü sırada en çok yayınlanan makaleler ise kuramsal/kavramsal çözümleme/derleme (f=126, % 12,81) türündeki makalelerdir. Diğer türlerin aksine bu türdeki makaleler 2000'li yılların başında daha çok yayınlanırken, son yıllarda çok büyük bir düşüş yaşanmaktadır. İlk dokuz yılda (2001-2009) kuramsal ya da kavramsal çözümleme türünde ortalama 10,88 makale yayınlanırken, ikinci dokuz yılda (2010-2018) bu ortalama 3,11 olarak gerçekleşmiştir.

İncelenen makalelerde en az tercih edilen yöntem eylem araştırmasıdır (f=1, % 0,10). Çeviri çalışmaları (f=2, % 0,20) ise 2000'li yıllarının başında az da olsa varken son yıllarda hiç çalışma yayınlanmamıştır. Tablo 3'te incelenen nicel yöntemli makalelerdeki değişken sayısı ile ilgili istatistiklere yer verilmiştir.

Tablo 3. İncelenen Nicel Yöntemli Makalelerdeki Değişken Sayısı (2001-2018)

Değişken Sayısı	f	%
1	343	55,32
2	225	36,29
3	46	7,42
4	6	0,97
TOPLAM	620	100

Tablo 3'te de görüldüğü gibi incelenen nicel yöntemli makalelerde en çok tek değişken (f=343, % 55,32) kullanılmıştır. Nicel yöntemli makalelerde iki (f=225, % 36,29) ve üç (f=46, % 7,42) değişkenli makaleler de bulunurken, en az dört (f=6, % 0,97) değişkenli makaleler yapılmıştır. Tablo 4'te incelenen araştırma makalelerinin örneklemeleri ile ilgili betimsel istatistiklere yer verilmiştir.

Tablo 4. İncelenen Araştırma Makalelerinin Örneklemeleri (2001-2018)

Örneklem	Nicel	Ölçek Geliştirme / Uyarlama	Karma	Eylem Araştırması	Nitel	Toplam	
						f	%
Öğretmen	382	41	5	0	46	474	56,29
Okul Yöneticileri	83	7	3	1	41	135	16,03
Okul Yöneticileri + Öğretmenler	67	5	2	0	17	91	10,81
Öğretim Üyeleri/Üniversite Yöneticileri	30	4	0	0	9	43	5,11
Müfettiş	18	0	0	0	11	29	3,44
Müfettiş + Yönetici + Öğretmen	11	1	0	0	5	17	2,01
Doküman/Okul/Örnek Olay	4	0	0	0	13	17	2,01
Müfettiş + Öğretmen	8	0	0	0	1	9	1,06
MEB Yöneticileri/MEB Personeli	3	0	1	0	2	6	0,72
Öğretmen + Öğretmen Adayı	3	0	0	0	2	5	0,60
Yönetici + Öğretmen + Öğrenci	3	0	0	0	0	3	0,36
Öğretmen + Öğrenci	2	0	1	0	0	3	0,36
Müfettiş + Yönetici	1	0	0	0	1	2	0,24
Öğretmen + Öğrenci + Veli	1	0	0	0	1	2	0,24
MEM Yöneticisi + Okul Yöneticisi	1	0	0	0	0	1	0,12
Yönetici + Öğretmen + Öğrenci + Veli	1	0	0	0	0	1	0,12
Yönetici + Öğretmen + Diğer Çalışanlar	1	0	0	0	0	1	0,12
İl MEM Çalışanları	1	0	0	0	0	1	0,12
STÖ Yöneticileri	0	0	0	0	1	1	0,12
Veli	0	0	0	0	1	1	0,12
Toplam	f	620	58	12	1	151	842
	%	73,63	6,89	1,43	0,11	17,94	100

Tablo 4'te de görüldüğü üzere, 2001 ile 2018 yılları arasında yayınlanan ve bir örnekleme bulunan 842 makalede örneklem olarak en çok çalışılan grup öğretmenler (f=474, % 56,29) ve okul yöneticileridir (f=135, %16,03). Okul yöneticileri ve öğretmenlerin birlikte örnekleme oluşturduğu çalışmalar da (f=91, % 10,81) sıklıkla yapılmıştır. Bunları daha sonra “Öğretim Üyeleri/Üniversite Yöneticileri (f=43, % 5,11) ve “Müfettişler (f=29, % 3,44)” ile yapılan çalışmalar izlemektedir.

Öğretmenler ve okul yöneticileri hem nicel hem de nitel araştırmalarda en çok çalışılan ilk iki grubu oluşturmaktadır. Ölçek geliştirme ya da ölçek uyarlama çalışmalarında da öğretmenler (f=41) açığı en çok çalışılan örneklem grubudur.

Makale konularının örgütsel davranış boyutlarına göre dağılımını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonuçlarına Tablo 5'te yer verilmiştir. Bu boyutlar araştırmada temalar olarak kullanılmıştır.

Tablo 5. Makale Konularının Örgütsel Davranış Boyutlarına Göre Dağılımı (2001-2018)

<i>Örgütsel Davranış Boyutu</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Örgüt	501	39,57
Kişi	442	34,91
Grup	299	23,62
Çevre	24	1,90
TOPLAM	1266	100

Tablo 5'te de görüldüğü gibi incelenen makalelerde en çok örgüt boyutunda (f=501) yer alan konularda çalışmalar yapılmıştır. Bunu sıra ile kişi (f=442), grup (f=299) ve çevre (f=24) boyutlarında yer alan konular takip etmektedir.

Tablo 6'da örgütsel davranış boyutlarından *örgüt* boyutundaki makalelerin konuları ile ilgili ayrıntılara yer verilmiştir.

Tablo 6'da da görüldüğü gibi incelenen örgüt temalı makaleler arasında en çok çalışılan konu çeşitli örgütsel özelliklerin belirlenmeye çalışıldığı konulardır (f=139). Bu konular arasından ise en çok “Örgüt Kültürü (f=39), Örgütsel Adalet (f=27)” ve “Örgütsel Güven (f=22)” konuları çalışılmıştır. Diğer (f=28) başlığı altında toplanan birçok farklı konu da bulunmaktadır.

Yukarıda anılan konuların dışında en çok çalışılan konular “Denetim/Personel Geliştirme (f=67), Yönetim Süreçleri (f=44) ve Çeşitli Yönetim Biçimleri (f=28)” konularıdır. Yönetim süreçleri başlığı altında “karar verme, planlama, etkileme ve eşgüdümleme” gibi konular incelenmiştir. Çeşitli yönetim biçimleri başlığı altında ise “Yetenek Yönetimi, İzlenim Yönetimi vb.” çalışmalar toplanmıştır.

Çalışmalar eğitim yönetimi alanı ile ilgili olduğundan “Yöneticilik (f=27) adlı bir başlıkta oluşmuştur. Bu başlık altında genellikle okul yöneticilerinin yetiştirilmesi, atanması ve seçilmesi ile ilgili uygulamalar ve yöneticilik yapma uygulamaları gibi çalışmalar yer almıştır.

Örgüt temalı makaleler arasında en az çalışılan konular ise “Örgütsel Yapı (f=3) ve İçsel Örgüt Değişkenleri (f=3)” konularıdır. Örgütsel yapı ile ilgili konuların az çalışılmasının sebebi, Türk eğitim sisteminin merkezîyetçi yapısında, okulların örgütsel yapısının standartlaştırılmış olması olabilir.

Tablo 6. Örgüt Temalı Makalelerin Konularının Yıllara Göre Dağılımı

Konular	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Toplam
Örgüt Kültürü	1	1	2	1	3	3	2		1	5	1	3	3	1	3	4	3	2	39
Örgütsel																			
Özellikle																			
r (f=139)																			
Örgütsel Adalet								3		1	3	2	4	4	2	2	4	2	27
Örgütsel Güven				1				2	1		1			1	5	4	4	3	22
Örgütsel Sinizm												1		1	1	3	2	4	12
Örgütsel Sağlık		1			1	1	1	1	1		1	1	1	1				1	11
Diğer				1					2	3	1	1	2	3	3	4	5	3	28
Denetim/Personel																			
Geliştirme	1	2	1	3	1	1	1	4	5	5	4	5	6	8	4	6	6	4	67
Yönetim Süreçleri	1	3	4	4		3	2	4	3	1	1	1	2	2	5	3	4	1	44
Çeşitli Yönetim Biçimleri	1		2	3		1	1		1	2	3	2		2	1	4	2	3	28
Yöneticilik	1		5	2	1		1			2	2	3	1	3		4	2		27
Kalite	2	3	2	3	2	2	1	2	3	1			2			2			25
Performans Değerlendirme	1	2			2	2	1	1	2	1				2		1	4	3	22
Değişim																			
Yönetimi/Yenilikçilik	2	1	1		1		1	2			1		2		2	3		4	20
Öğrenen Örgüt/Örgütsel																			
Öğrenme		1	1	1	1		1	1			2	2	1	3	2	2	1		19
Örgütsel Değerler/Değer																			
Yönetimi				1	3	1	2	2	1	3	1	1				1		1	17
Stratejik Yönetim/Planlama																			
ve İlgili Kavramlar	1		1	1	2	1			2			2	1	1	2	1			15
Örgüt/Yönetim Kuramı	2	1	1	1		1	2				1	1	1	1			2		14
Hizmetiçi Eğitim	1					2	1	1		3	1		1	2				1	13
Etkililik/Verimlilik	1	1				2	1	1	1							1	1	1	10
Personel																			
Güçlendirme/Özerklik											1					2	3	4	10
Yönetimde Teknoloji		2	1				1			1			1		1	1	1		9
Örgüt Binaları ve Güvenliği	1			1			1			1		1	1					1	7
Yönetimsel Davranış/Yetki																			
Devri/Bürokrasi	1							1		1		1				1			5
İş Güvencesizliği										2			1			1			4
İçsel Örgüt Değişkenleri						1					1							1	3
Örgütsel Yapı	1													1	1				3

Örgüt temasına giren makaleler birinci dönem (2001-2009) ve ikinci dönem (2010-2018) olarak değerlendirildiğinde birinci dönemde en çok “Yönetim Süreçleri (f=24)” ile ilgili konular çalışılırken, ikinci dönemde en çok “Denetim/Personel Geliştirme (f=48)” konuları çalışılmıştır.

Tablo 7’de örgütsel davranış boyutlarından *kişi* boyutundaki makalelerin konuları ile ilgili ayrıntılara yer verilmiştir.

Tablo 7’de de görüldüğü gibi incelenen kişi temalı makaleler arasında en çok çalışılan konu prososyal davranışlar (f=89) ile ilgili konulardır. Prososyal davranışlar arasında “örgütsel vatandaşlık, örgütsel bağlılık, örgütsel özdeşleşme vb.” konular yer almıştır. Daha sonra en çok çalışılan başlıkta ise çalışanların çeşitli konulardaki yeterlikleri ya da özyeterlik algıları (f=67) yer almıştır.

Bu başlıkları, olumsuz psikolojik özellikler (f=61) olarak nitelendirilen “Tükenmişlik, Stres, Yabancılaşma vb.” konular yer almıştır. Daha sonra ise “Eğilimler/Stiller/Tutumlar (f=57)” olarak gruplanan çalışmalar yer almıştır. Bu grupta, katılımcıların çeşitli konulardaki eğilimlerini (Örnek: Eleştirel Düşünme Eğilimi), sahip oldukları stilleri (Örnek: Düşünme

Stilleri) ya da çeşitli konulardaki tutumlarını (Örnek: İşe Yönelik Tutum) belirlemeye çalışan araştırmalara yer verilmiştir.

Tablo 7. Kişi Temalı Makalelerin Konularının Yıllara Göre Dağılımı

Konular	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Toplam
Prososyal Davranışlar			2		3			4	3	8	8	5	9	10	7	11	7	12	89
Yeterlik/Özyeterlik	1	1	1	1	1	2	1		4	4	2	6	5	4	7	11	7	9	67
Olumsuz Psikolojik Özellikler	3	3		1	4	1	4	7	3	3	3	6	1	5	2	3	7	5	61
Eğilimler/Stilller/Tutumlar	1				1			1	4	3	4	9		6	5	6	12	5	57
İş Doyumu				1	3	2	2	1	5	5	4	3	4	2	6	3	2	6	49
Olumlu Psikolojik Özellikler		1			1	1		1	3	1	2	3		2	1	2	2	7	27
Bireysel Değerler				1	1	2	1		2	2	1	1		1				1	13
Motivasyon					2				1	1	2	2	2	2	3		1	2	18
Kariyer Gelişimi	2			1	1	2	1			1			3	2		1		1	15
Çeşitli Sermaye Türleri		1									1			1		1	5	4	13
Etik				1				1	1		1	3			1	1	1	2	12
Çalışan Davranışları			1		1				1	2				1		2	4		12
Kişilik Özellikleri						1		1	1						1	2		2	8
Psikolojik Sözleşme																	1		1

Kişi temalı makaleler arasında en az çalışılan konular ise “Psikolojik Sözleşme (f=1) ve Kişilik Özellikleri (f=8)” ile ilgili konulardır.

Kişi temasına giren makaleler birinci dönem (2001-2009) ve ikinci dönem (2010-2018) olarak değerlendirildiğinde birinci dönemde en çok çalışılan konular “Olumsuz Psikolojik Özellikler (f=26)” iken ikinci dönemde en çok “Prososyal davranışlar (f=77)” konuları çalışılmıştır.

Tablo 8’de örgütsel davranış boyutlarından *grup* boyutundaki makalelerin konuları ile ilgili ayrıntılara yer verilmiştir.

Tablo 8. Grup Temalı Makalelerin Konularının Yıllara Göre Dağılımı

Konular	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Toplam
Liderlik	3	4	4	5	2	7	9	3	7	5	12	13	11	16	9	21	11	20	162
İletişim/İnsan İlişkileri		1	2				5	2	1	8	4	5	1	5	2	3	4		43
Olumsuz Davranışlar							2			1		3	1	4	2	6	1	3	23
Çatışma/Çatışma Yönetimi	1	2	1	2			1	1		1	1	1	3		3	1			18
Örgütsel Sessizlik												1	1	1		3	3	3	12
Problem Çözme	1	1	2	1				1	1	1	1		1				1	1	12
Örgütsel Güç									1	1	1	1		1	2	2		1	10
Örgütsel Sosyalleşme			1			1		1				1	1			1		1	7
Politik Davranış															1	2	2		5
Örgütlenme	1									1	1		1				1		5
Sosyal Destek														1				1	2

İncelenen makaleler arasında grup temalı makaleler içerisinde en çok çalışılan konu “Liderlik (f=162)” konusudur. Bu konuyu “İletişim/İnsan İlişkileri (f=43) ve Olumsuz Davranışlar (f=23)” olarak nitelendirilen konular takip etmiştir. Olumsuz davranışlar olarak gruplanan araştırmalar arasında, “kayırmacılık, mobing, işyeri zorbalığı vb.” konular yer almıştır. Grup temalı çalışmalar arasında en az çalışılan konular ise “Sosyal Destek (f=2), Örgütlenme (f=5) ve Politik Davranış (f=5)” konularıdır.

Grup temasına giren makaleler birinci dönem (2001-2009) ve ikinci dönem (2010-2018) olarak değerlendirildiğinde her iki dönemde de en çok çalışılan konu “Liderlik” konusudur.

Tablo 9’da örgütsel davranış boyutlarından çevre boyutundaki makalelerin konuları ile ilgili ayrıntılara yer verilmiştir.

Tablo 9. Çevre Temalı Makalelerin Konularının Yıllara Göre Dağılımı

Konular	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Toplam
Yönetimde Kadınlar										1	1	2				3	1	1	9
Hesapverebilirlik/Şeffaflık														3			3	1	7
Örgüt-Çevre İlişkileri													1					1	2
Yerelleşme			1			1													2
Çok kültürlülük												1							1
Eğitim Politikaları	1																		1
Sosyal Adalet									1										1
Sosyal Sorumluluk													1						1

Tablo 9’da da görüldüğü gibi incelenen çevre temalı makaleler arasında en çok çalışılan konu “Yönetimde Kadınlar (f=9) ve Hesapverebilirlik/Şeffaflık (f=7)” konularıdır. Yönetimde kadınlar konusunda çevre teması altında yer verilmesinin sebebi çalışılan konuların daha çok kadın yöneticilere yönelik tutum ve kadın yöneticilerin önündeki engeller ile ilgili olmasıdır. Bu konular genel olarak örgütün bulunduğu toplum ve çevre ile yakından ilgili olduğundan yönetimde kadınlar konusu bu tema altında değerlendirilmiştir.

Bu temada en az çalışılan konular ise “Çok kültürlülük, Eğitim Politikaları, Sosyal Adalet ve Sosyal Sorumluluk” konularıdır.

Çevre temasına giren makaleler birinci dönem (2001-2009) ve ikinci dönem (2010-2018) olarak değerlendirildiğinde birinci dönemde en çok çalışılan konular “Yerelleşme (f=2)” iken ikinci dönemde en çok “Yönetimde Kadınlar (f=9)” konuları çalışılmıştır.

Araştırma kapsamında incelenen makalelerin tamamı tema ayrımı yapılmaksızın değerlendirildiğinde eğitim yönetimi alanında en çok çalışılan örgütsel davranış konularının “Liderlik (f=162), Örgütsel Özellikler (f=139), Prososyal Davranışlar (f=89), Yeterlik/Özyeterlik (f=67), Denetim/Personel Geliştirme (f=67) ve Olumsuz Psikolojik Özellikler (f=61)” konuları olduğu belirlenmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada eğitim yönetimi alanında yayınlanan makalelerdeki örgütsel davranış eğilimlerinin tespit edilmesi amaçlandığından Türkiye adresli 15 dergide, 2001-2018 yılları arasında yayınlanan makaleler incelenmiştir. Yurtdışı adresli dergilerde yayınlanan makaleler araştırmaya dâhil edilmemiştir. Aslında Türkiye’de eğitim yönetimi alanında çok büyük bir araştırma ve yayın üretme kapasitesi vardır. Bu anlamda çok sayıda tez, kitap ve

kongre bildirisi de bulunmaktadır. Ancak bu araştırmada sadece dergilerde yayınlanan makaleler incelenmiştir. İncelenen dergiler arasında en çok örgütsel davranış makalesi yayınlanan dergiler Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi ve Milli Eğitim Dergisi, en az yayınlanan dergiler ise Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi'dir.

Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi dergisi ağırlıklı olarak eğitim yönetimi alanındaki makaleleri yayınlayan bir dergidir ve bu dergide yayınlanan makalelerin yaklaşık beşte biri örgütsel davranış alanı ile ilgilidir. Buna göre eğitim yönetimi alanında örgütsel davranış ile ilgili kavram ve kuramların sıklıkla çalışıldığı söylenebilir. Örgütsel davranış konularının, Türk araştırmacılar tarafından en çok çalışılan konular arasında yer aldığı daha önce yapılan çeşitli araştırmalarda da belirlenmiştir (Akçay, Kartal, Canbaz & Savrul, 2007; Aydın, Erdağ & Sarier, 2010; Aypay vd., 2010; Turan, Karadağ, Bektaş & Yalçın, 2014; Bellibaş & Gümüş, 2019). Eğitim yönetimi alanında örgütsel davranış kavramlarının çok sık bir şekilde çalışılmasının temel sebebi, bu tür kavramların kolaylıkla ölçülebildiğine, sayısallaştırılabildiğine ve korelasyonel ilişkiler kurulabileceğine inanılması olabilir. Çünkü örgütsel davranış alanyazınındaki kavramlarda çok kolaylıkla ölçek ya da ölçekler geliştirilebilmekte (Ya da en azından böyle zannedilmekte) ve bu ölçekler yanına getirilen başka bir kavramın ölçeği ile birlikte çok kolay bir şekilde çalışılabilmektedir. Hatta bazen uygulamada hiçbir anlamı olmayan iki değişken bile bir araya getirilebilmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen makalelerde de en çok nicel araştırma deseni kullanılmıştır. Nicel araştırmaların sayısında yıllara göre çok büyük bir farklılık yoktur. Türkiye'de genelde eğitim bilimleri özelde ise eğitim yönetimi alanında nicel araştırmaların daha fazla önemsenmesi nicel araştırmaların sayısını artırmaktadır. İkinci sırada en çok kullanılan yöntem nitel araştırma yöntemleridir. 2000'li yılların başlarında yayınlanan makalelerde nitel araştırma yöntemi çok çok az kullanılırken özellikle son yıllarda önemli bir artış gözlenmiştir. Bu bağlamda eğitim yönetimi alanındaki nicel araştırma egemenliği devam etmektedir ve bu durum, daha önce yapılan araştırmalarda da belirlenmiştir (Akçay vd., 2007; Balcı & Apaydın, 2009; Aydın, Erdağ & Sarier, 2010; Aypay vd., 2010; Turan vd., 2014; Yılmaz, 2018a). Türkiye'de kullanılan araştırma yöntemlerinin tersine, yurt dışında yapılan çalışmaların büyük bir çoğunluğu nitel yöntemlerle (% 81,7) yapılmaktadır (Aydın, Erdağ & Sarier, 2010). Konan ve Kış (2013) araştırmalarında ABD'de 2000-2009 yılları arasında yapılan tezlerde nicel ve nitel yöntemlerin neredeyse eşit sayıda kullanıldığını belirlemiştir.

Eğitim yönetimi alanındaki nicel araştırma egemenliğinin benzer bir şekilde yönetim-organizasyon alanında da olduğu daha önce yapılan araştırmalarda tespit edilmiştir (Akyol & Akçay, 2015; Duygulu & Sezgin, 2015; Koyuncu, 2015; Kızıldağ & Özkara, 2016; Coşkun & Tabak, 2017; Dil-Şahin & Mısırdalı-Yangil, 2018). Buna göre nicel araştırma geleneğinin egemenliğinin benzer alanlarda da devam ettiği söylenebilir. Çünkü çok yakın tarihli araştırmalarda bile bu durum tespit edilmiştir.

İncelenen nicel araştırmalarda genellikle tek değişken kullanılmıştır. Bu makalelerde genellikle belirli bir örneklem grubunun belirli bir değişken hakkındaki görüş, tutum ya da davranışı sergileme durumları belirlenmeye çalışılmış, bazen de mevcut durum belirli değişkenlere göre karşılaştırılmıştır. Nicel yöntemli makalelerde iki ve üç değişkenli makaleler de bulunurken, en az dört değişkenli makaleler yapılmıştır. İki değişkenli makaleler daha çok ilişkisel tarama türündeki çalışmalar iken, üç ve dört değişkenli

makaleler genellikle yol (path) analizi çalışmaları şeklindedir ve bu tür çalışmaların sayısında artış vardır. Balcı ve Aypayda (2009) araştırmalarında, eğitim yönetimi makalelerinde ikiden çok değişkenli analizin kullanımının az olduğunu Aypay vd. (2010) ise eğitim yönetimi alanında daha çok betimsel ve ilişkisel çalışmaların baskın olduğunu belirlemiştir. Bu bağlamda eğitim yönetimi araştırmalarında sık sık kavramlar arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amaçlanmıştır (Aydın, Erdağ & Sarier, 2010).

Türkiye’de nicel yöntemlerle yapılan araştırmalarda veriler genellikle anketler yardımı ile toplanmaktadır (Aydın, Erdağ & Sarier, 2010; Turan vd., 2014). Bundan dolayı bu tip araştırmalarda mevcut durum betimlenmekte, bazen çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmakta ancak derinlemesine bir analiz, tartışma ya da değerlendirme yapılamamaktadır.

Nicel araştırma sayısının fazla olmasına bağlı olarak ölçek geliştirme/uyarlama çalışmalarında da son yıllarda önemli bir artış gözlenmektedir. Turan ve Özkan (2016) yaptıkları araştırmada son yıllarda Türkiye’de ölçek uyarlama ya da geliştirme çalışmalarına daha fazla yer verildiğini belirlemişlerdir.

İncelenen makalelerde eylem araştırması ve çeviri türündeki yayınlar yok denecek kadar azdır. Son yıllarda artmakla birlikte meta analiz ve karma desenli araştırmalar da az da olsa yapılmaktadır. Türkiye’de pek yer verilmeyen karma desenli çalışmalar yurtdışında azımsanmayacak oranda kullanılmaktadır (Aydın, Erdağ & Sarier, 2010).

Kuramsal/kavramsal çözümlenme/derleme türündeki makalelerin sayısında son yıllarda önemli bir azalma olmuştur. Kavramsal çözümlenme/derleme türü makaleler daha önce yapılan araştırmaların özetlenmesi; kavramlar arasındaki bağlantıların, çelişkilerin, boşlukların ve tutarsızlıkların ortaya konulması gibi açılardan ilgili alanyazının bilgi birikimini yansıtmakta ve konulara bütüncül bir bakış açısıyla bakılmasını sağlamaktadır. Derleme makaleler, daha önce yapılan çalışmalardan veya deneyimlerden elde edilen sonuçların özetlenmesiyle oluşturulmaktadır. Bu bağlamda konu ile ilgili genel eğilimin ortaya konulması, genel çıkarımlara varılması, konu ile ilgili birincil kaynakları ve araştırma makalelerini içermesi açısından son derece önemli çalışmalardır. Ancak bu tür çalışmalar akademik olarak yapılırsa da genellikle araştırma makalesi olarak kabul edilmemektedir.

Kuramsal makaleler ise kuram ya da kuramsal modeller geliştirme, mevcut kuramları inceleme, üstünlüklerini ve zayıflıklarını vurgulama, kuramları karşılaştırma ve birinin diğerine üstünlüğünü gösterme gibi sebeplerle önemli çalışmalardır. Kuramsal/kavramsal çözümlenme/derleme türündeki makaleler önemli bir bilgi birikimini, zamanı ve çabayı gerektirmektedir. Ancak Türkiye’de genelde eğitim bilimleri özelde de eğitim yönetimi alanında, nicel araştırma makalelerine daha fazla önem verilmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen hem nicel hem de nitel yöntemli makalelerde örneklem olarak en çok öğretmenler ve okul yöneticileri ile çalışılmıştır. Okul yöneticileri ve öğretmenlerin birlikte örneklemi oluşturduğu çalışmalar da sıklıkla yapılmıştır. Bu çalışmalarda genellikle öğretmenlerle okul yöneticilerinin görüşlerinin karşılaştırılması yapılmıştır. Öğretmenlerle daha sık çalışılmasının sebebi veri toplama kolaylığı olabilir. Çünkü öğretmenlerle çalışıldığında, örneklemdeki öğretmen sayısına birkaç okul ile ulaşmak mümkün iken, okul yöneticilerine ulaşmak için daha fazla okula gitmek gerekebilmektedir. Bellibaş ve Gümüş de (2019) araştırmalarında en çok öğretmenlerden veri topladığını

belirlemiştir. İncelenen makalelerde en az çalışılan gruplar ise veliler, STÖ yöneticileri ve İl MEM çalışanlarıdır.

Makalelerde en çok örgütsel boyutta yer alan konular çalışılırken, en az çevre ile ilgili konularda çalışmalar yapılmıştır. *Örgüt* boyutunda yer alan makalelerin konuları arasında en çok çeşitli örgütsel özelliklerin belirlenmeye çalışıldığı konular, bu konular arasında da en çok Örgütsel Adalet ve Örgütsel Güven konuları çalışılmıştır. Bu konularda daha çok veri toplama aracı olması, yabancı dildeki alanyazının daha geniş olması, Türkiye’de birbirini tekrar eden araştırmaların sık yapılması, bu konuların örgütsel yaşamdaki diğer konuların tamamı ile bir şekilde (bağımlı ya da bağımsız değişken olarak) ilgili olması, bu konuların çalışılma sıklığını artırmış olabilir. Bu konuların dışından en çok çalışılan konular Denetim/Personel Geliştirme, Yönetim Süreçleri, Örgüt Kültürü ve Çeşitli Yönetim Biçimleri konulardır. En az çalışılan konular ise Örgütsel Yapı ve İçsel Örgüt Değişkenleri konularıdır.

Kişi boyutunda yer alan makaleler arasında ise en çok “örgütsel vatandaşlık, örgütsel bağlılık, örgütsel özdeşleşme” gibi prososyal davranışlar ile ilgili konular çalışılırken, en az psikolojik sözleşme ve kişilik özellikleri ile ilgili konular çalışılmıştır. Aslında, çalışanların kişilik özellikleri, örgütsel yaşamdaki birçok uygulamanın algılanma biçimi ile yakından ilgilidir. Ancak kişilik özellikleri ile bu değişkenler arasındaki ilişkileri açıklamak bazen çok zor olabilmektedir. Bundan dolayı bu konular daha az çalışılmış olabilir. Bu temada daha sonra en çok çalışılan konular ise çalışanların çeşitli konulardaki yeterlikleri ya da özyeterlik alguları ile ilgilidir. Kişi boyutunda en çok çalışılan konular arasında tükenmişlik, stres, yabancılaşma gibi olumsuz psikolojik özellikler de yer almaktadır. Bu konulardan tükenmişlik konusu hem eğitim yönetimi (Balcı & Apaydın, 2009; Polat, 2010; İşçi, 2013; Turan vd., 2014) hem de yönetim-organizasyon (Kızıldağ & Özkara, 2016; Yıldırım-Okutan & Erdoğan, 2017) alanlarında en çok çalışılan konulardan biridir. Yılmaz (2018b) araştırmasında “tükenmişlik, örgütsel tükenmişlik, mesleki tükenmişlik” gibi kavramlar kullanarak tarama yapmış ve toplamda 133 makaleye (1995-2017) ulaşmıştır. Tükenmişlik konusu uzun zamandan beridir duygu yoğun örgütlerde en sık çalışılan konulardan biri durumundadır. Öğretmenlik mesleğinin duygu yoğun, değer merkezli, yıpratıcı ve tükenmişlik düzeyinin yüksek olduğu mesleklerden biri olması (Yılmaz ve Altınkurt, 2014); tükenmişliğin örgütsel yaşamda hem bağımlı değişken hem de bağımsız değişken olarak çalışılabilecek bir konu olması da yapılan çalışmaların sayısını artırmıştır.

Grup boyutunda yer alan makaleler arasında en çok liderlik konusunda çalışmalar yapılmıştır. Liderliği, iletişim/insan ilişkileri ve olumsuz davranışlar (kayırmacılık, mobing, işyeri zorbalığı vb.) olarak nitelendirilen konular takip etmiştir. Grup temalı çalışmalar arasında en az çalışılan konular ise “sosyal destek, örgütlenme ve politik davranış” konularıdır. *Çevre* boyutunda yer alan makaleler arasında en çok yönetimde kadınlar ve hesapverebilirlik/şeffaflık konuları çalışılmıştır. Hesapverebilirlik ve bununla ilgili kavramların özellikle son yıllarda gündeme gelmesi ve popüler olması, yapılan çalışmaların sayısını artırmıştır. Çevre temasında en az çalışılan konular ise “Çokkültürlülük, Eğitim Politikaları, Sosyal Adalet ve Sosyal Sorumluluk” konularıdır. Bu konular ise Türkiye’de son yıllarda gündeme gelen konular olduğundan diğer konulara göre daha az çalışılmışlardır. Ancak son yıllarda bu konularda yapılan yayın sayısı da artmaktadır.

Eğitim yönetimi alanında yapılan örgütsel davranış makaleleri incelendiğinde, kişi ve grup temalı makaleler arasında olumsuz psikolojik özellikler (tükenmişlik, stres, yabancılaşma) ve olumsuz davranışlar (kayırmacılık, mobing, işyeri zorbalığı vb.) olarak

nitelendirilen konular da sıklıkla çalışıldığı belirlenmiştir. Demir'e göre de (2011) eğitim yönetimi araştırmalarında "stres, çatışma, psikolojik şiddet, yabancılaşıma, tükenmişlik" gibi olumsuz olgular sıklıkla çalışılmaktadır. Bu konuların sıklıkla çalışılmasının en önemli sebebi, bu kavramlar konusunda yabancı alanyazında çok büyük bir bilgi birikimi olması ve bu kavramların yabancı alanyazından kolaylıkla alınmış olmasıdır. Bu konuların Batılı ülkelerde belli bir felsefi, sosyolojik ve psikolojik temeli olan kavramlar olması ve uzun zamandan beridir çalışılması bilgi birikimini artırmıştır. Bu bilgi birikimine bağlı olarak Batılı ülkelerde ortaya çıkan veri toplama araçları Türkçeye uyarlanmış ve sıklıkla kullanılmıştır. Yıldırım-Okutan ve Erdoğan (2017) da araştırmalarında Örgütsel Davranış Kongrelerinde en çok çalışılan konulardan birinin de stres ve tükenmişlik gibi konular olduğunu belirlemişlerdir.

Araştırma kapsamında incelenen makalelerin tamamı tema ayrımı yapılmaksızın değerlendirildiğinde eğitim yönetimi alanında en çok çalışılan örgütsel davranış konuları "Liderlik, Örgütsel Özellikler, Prososyal Davranışlar, Yeterlik/Özyeterlik, Denetim/Personel Geliştirme ve Olumsuz Psikolojik Özellikler" konularıdır. Liderlik konusu, eğitim yönetimi alanında daha önce yapılan araştırmalarda da belirlendiği gibi hem Türkiye'de (Okutan & Ekşi, 2007; Aydın, Erdağ & Sarier, 2010; Aypay vd., 2010; Turan vd., 2014; Yılmaz, 2016; Hatipoğlu, Özkan-Hıdıroğlu & Tok, 2018) hem yurtdışında (Konan & Kış, 2013; Oplatka & Arar, 2017; Hallinger, 2018) en çok çalışılan konu durumundadır. Liderlik konusu yönetim-organizasyon alanında da en çok çalışılan konu durumundadır (Erdem, 2009; Akyol & Akçay, 2015; Duygulu & Sezgin, 2015; Koyuncu, 2015; Kızıldağ & Özkara, 2016; Coşkun & Tabak, 2017; Yıldırım-Okutan & Erdoğan, 2017; Dil-Şahin & Mısırdalı-Yangil, 2018).

İkinci sırada en çok çalışılan konular olan Örgütsel Özellikler başlığı altında yer alan "Örgüt Kültürü, Örgütsel Adalet ve Örgütsel Güven" gibi konular özellikle son yıllarda sıklıkla çalışılan konulardır. Bu konuların eğitim yönetimi (Aydın, Erdağ & Sarier, 2010; Aydın & Uysal, 2014; Turan vd., 2014; Hatipoğlu, Özkan-Hıdıroğlu & Tok, 2018; Bellibaş & Gümüş, 2019; Gümüş, Bellibaş, Gümüş & Hallinger, 2019) ve yönetim-organizasyon (Özen, 2001; Akyol & Akçay, 2015; Duygulu & Sezgin, 2015) alanlarında sıklıkla çalışıldığı sonucuna daha önce de ulaşılmıştır.

Üçüncü sırada en çok çalışılan konular olan Prososyal davranışlar başlığı altındaki konular Bellibaş ve Gümüş'ün (2019) araştırmasında da en çok çalışılan konular arasında yer almıştır. Prososyal davranışlar altında yer alan "örgütsel bağlılık" konusu son yılların en popüler konularından biridir. Örgütsel bağlılık konusu gerek eğitim yönetimi (Aydın & Uysal, 2014; Turan vd., 2014; Hatipoğlu, Özkan-Hıdıroğlu & Tok, 2018; Bellibaş & Gümüş, 2019; Gümüş vd., 2019) gerek yönetim-organizasyon (Erdem, 2009; Akyol & Akçay, 2015; Duygulu & Sezgin, 2015; Koyuncu, 2015; Kızıldağ & Özkara, 2016; Coşkun & Tabak, 2017; Yıldırım-Okutan & Erdoğan, 2017; Dil-Şahin & Mısırdalı-Yangil, 2018) alanında sıklıkla çalışılmıştır. 2000'li yılların başında en çok çalışılan konular arasında yer alan örgütsel bağlılık konusu son yıllarda yerini örgütsel vatandaşlık konusuna bırakmış gibi görünmektedir.

Yukarıda da görüldüğü gibi Türkiye'de eğitim yönetimi alanında olduğu gibi yönetim-organizasyon alanında en çok çalışılan konular arasında özellikle "liderlik, iş doyumunu ve örgütsel bağlılık" konuları öne çıkmaktadır. Ancak yurt dışında "tutumlar-iş doyumunu, insan kaynakları politikaları ve uygulamaları; motivasyon ve uygulamaları" konuları en çok çalışılan konulardır (Çınar-Altıntaş, 2017).

Eğitim yönetimi alanındaki örgütsel davranış araştırmaları genel olarak kişisel düzeydeki olguları ele almakta, kişilerarası ilişkilere ve gruplararası dinamiklere daha az önem vermektedir. Bu anlamda yapılan çalışmalar genellikle davranış merkezli mikro düzeyli çalışmalardan oluşmaktadır. Disiplinlerarası ve makro düzeyli çalışmalar ise yok denecek kadar azdır.

Araştırma kapsamında sayısal değer olarak ifade edilmese de, makalelerin “sonuç ve tartışma” kısımları da incelenmiştir. Makalelerin bu kısımlarında genellikle elde edilen bulgular sonuç olarak tekrarlanmış ve çok sınırlı bir tartışma yürütülmüştür. Örgütsel davranış alanının doğrudan ilişkili olduğu alanlar arasında yer alan “Felsefe, Psikoloji, Sosyoloji, Sosyal Psikoloji, Politik Bilimler, Antropoloji vb.” gibi alanların dizge ve kavramlarından sonuç ve tartışma kısımlarında yeterince yararlanılmamıştır.

Önceki tartışmalarda da belirtildiği gibi bunun en önemli sebeplerinden biri, anketlerin bir araya getirilmesi sonucu, yüzeysel bir bilgi ile yapılan araştırmalardır. Araştırmacılar bu tür araştırmalarda derinlemesine bilgi sahibi olmadıkları konulardaki değişkenleri bir araya getirmiş ve mevcut durumu betimlemekten öteye gitmeyen araştırmalar yapmıştır. Bu araştırmalarda derinlemesine bir analiz, tartışma ya da değerlendirme yapılamamış, eleştirel bir bakış açısı geliştirilememiştir. Türkiye’de, nitelikten daha çok niceliği önceleyen atama-yükselme yönetmelikleri ya da akademik teşvik gibi uygulamalar araştırmacıları bu tip araştırmalara yöneltmektedir. Daha fazla yayın yaparak bir an önce yükselme ya da daha fazla teşvik puanı toplama kaygısı ile yapılan bu nicel araştırmalarda tek disiplinli ve tek boyutlu sonuçlara ulaşılmıştır. İnsanı tek boyutlu olarak ve modernitenin belirlediği sınırlar içinde ele alan, tek disiplinli ve tek boyutlu sonuçlara ulaşılan araştırmalarda örgütsel davranış-kültür ilişkisi, grup dinamiği, örgütsel davranışta güç ilişkileri kültürden bağımsız birer değişken gibi ele alınmıştır. Kuzgun (1985) insancıl psikolojide, davranışların iç ve dış çevredeki uyarıcılara değil, uyarıcıların algılanan şekline tepki olduğu ve davranışı anlamının en iyi yolunun kişinin içsel başvuru çerçevesinin anlaşılması olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda örgütsel davranış araştırmalarında çalışanların davranışları olarak sayısallaştırılan çeşitli özelliklerin sadece rakam olarak değil, kişinin içsel başvuru çerçevesinin bir unsuru olarak değerlendirilmesi gereklidir.

Aydın’ın da (2010) belirttiği gibi insan düşleri, aşkları, hayalleri olan bir varlıktır. Bu anlamda insan ve doğası sadece sayılarla ifade edilebilecek kadar basit ve tek boyutlu değildir. Ancak büyük oranda kültürel bir özellik gösteren örgütsel davranışlar, yapılan araştırmalarda sadece aritmetik ortalamalar ya da bazı kestirim istatistikleri ile açıklanmıştır. Yapılan çalışmaların büyük bir çoğunluğunda kültürel bağlamı dikkate alan bir kavramsal çerçevenin sunulmamış olması bunun en önemli göstergesidir.

Özen’e göre (2001) yazınımızda, evrensellik varsayımından yola çıkarak, yabancı kavram ve modellerin Türk toplumunda da geçerliymiş gibi kullanımı (zorlama etik) yaygındır. Yılmaz (2017) bu durumu, Batı toplumlarını analiz etmek ve çözümlemek amacıyla, Batının kavramlarını ve kültürel altyapısını kullanarak geliştirilen kavramlaştırmaların Türkiye’de olduğu gibi kullanılması ile açıklamıştır. Ölçek geliştirme çalışmalarında, yeniden madde yazmak ve kültürün bazı özelliklerini dikkate almak mümkün olsa da ölçek uyarılma çalışmalarında bu durum da söz konusu değildir. Örneğin liderlik araştırmalarında, ABD’li öğretmenlerin emredici liderlik davranışı olarak gördüğü bir davranışı Türk öğretmenler destekleyici liderlik davranışı olarak görebilmektedir.

Yukarıda anılan bu alanların kuramlarının ve bilgi birikimlerinin felsefi birer temeli olduğu düşünüldüğünde felsefenin örgütsel davranış araştırmalarındaki önemini belirtmeye gerek yoktur. Buna göre yapılan araştırmalarda bu alanın dizge ve kavramlarından yararlanılması gereklidir. Aydın'a göre (2004) insan davranışlarını tanımayı, anlamayı ve değiştirmeyi amaçlayan bütün disiplinlerin özünde insan doğasına ilişkin varsayımlar yer almaktadır. Bu bağlamda, konusu özellikle insan ve davranışları olan örgütsel davranış alanının temel kaynaklarından biri de psikoloji ve psikolojinin alt disiplinleridir.

Örgütsel davranış ile ilgili önemli tartışmalardan biri insan doğası tartışmaları ile ilgiliyen Türkiye'de bu tür tartışmalar pek yapılmamıştır. Prof. Dr. Mustafa Aydın'ın (1992) "Eğitim Yönetimi" kitabında bu tartışmaları ilk yapan eğitim yönetimi hocası olduğu söylenebilir. Daha sonraki zamanlarda ise Prof. Dr. Ayhan Aydın bu konuda önemli ürünler vermiştir. Aydın (2001, 2004, 2009, 2010, 2015) ve bazı çalışma arkadaşları ile yaptığı çalışmalarda (Atanur-Baskan & Aydın, 2000; Aydın & Atanur-Baskan, 2005; Aydın, Yılmaz & Altınkurt, 2013) felsefi, psikolojik, sosyolojik bilgiyi edebiyatla ilişkilendirerek eğitim yönetimi açısından ele almıştır. Aydın'ın çalışmalarında özellikle insan doğası ve yönetsel davranış ilişkisi felsefi, psikolojik ve sosyolojik bir bakış açısıyla ele alınmıştır.

Örneğin, Aydın (2004) mevcut araştırma paradigmasını şu soruları yönelterek eleştirmiştir: "Psikoloji, sosyoloji, antropoloji gibi davranış bilimlerinin yöntem ve bulgularından yararlanılmazsa daha mı güvenilir bilgilere ulaşılabilir? Ayrıca felsefenin bilim olmaması, psikoloji ve sosyoloji gibi bilimsel disiplinlerin felsefi temellerinin bulunmadığı anlamına gelir mi? İnsan doğası gibi, davranış bilimlerinin kesişme noktasında bulunan bir konu olduğunda sorunun sadece psikolojik kavram ve kuramlarla açıklanamayacağı ya da bu tür bilgilerin ampirik araştırmalar yoluyla test edilemeyeceği söylenerek, inceleme dışı bırakılabilir mi?"

Aydın'ın (2004) yukarıdaki soruları, aslında eğitim yönetimi alanının pozitivist karakterine yönelik bir eleştiri niteliğindedir. Çünkü eğitim yönetimi alanında pozitivistin "genelleyici, evrensel, nesnel, değerden bağımsız, belirlenimci, indirgemeci bilim anlayışı" ön plana çıkmaktadır. Eğitim yönetimi alanının pozitivist bir karakterinin olduğu birçok çalışmada (Şimşek, 1997; Şişman, 1998; Turan, 2004, 2006; Demirhan, 2015; Özdemir, 2017; Yalçın, 2015; Yılmaz, 2018c) tekrarlanmıştır. Pozitivist paradigma eğitim yönetimi alanına o kadar derin bir etki yapmıştır ki Yılmaz (2015) pozitivist etkiden kurtulma çabalarının bile modernitenin ve pozitivistin çizdiği sınırlar içinde tartışıldığını ileri sürmüştür. Eğitim yönetimi alanında eleştirelilik adı altında yapılan birçok çalışmada aslında yeni, özgün ya da bu topluma özgü bir düşünce ortaya konulmamaktadır. Eleştiriler Batının kavramları ile yapılmakta, mevcut durumu devam ettiren bir retorikten öteye gidememektedir. Örneğin eğitim yönetimi alanında yapılan eğitim politikası kitaplarının ya da makalelerinin önemli bir kısmı Türk eğitim sistemindeki eğitim politikalarına eleştirel bir gözle bak(a)mamış hatta pedagojik olarak yapılan birçok yanlış görmezden gelinmiştir.

Türkiye'de eğitim yönetimi (Aydın, Erdağ & Sarier, 2010) ve liderliği (Yılmaz, 2018a) alanında üretilen makalelerde pozitivist paradigmanın etkisi altında bilgi üretildiği gerçeği örgütsel davranış makaleleri için de geçerlidir. Bu bağlamda eğitim yönetimi alanında yapılan örgütsel davranış çalışmalarının en önemli sorunu maalesef mekanik-teknik bir süreci inşa etmesidir. Örneğin örgütsel güç, etki ya da sosyal etki konulu çalışmalarda Şerif, Ash, Millgram gibi akademisyenlerin deneylerinden; insan davranışlarını bütünsel bir açıdan ele alan Kurt Lewin'in çalışmalarından; gücü felsefi anlamda en iyi analiz eden

yazarlardan biri olan Nietzsche'den ya da sıfatları yasaklayan Orwell'den hiç bahsedilmemektedir.

Bu çalışmalarda örgütsel davranış "felsefi, psikolojik, sosyolojik vb." boyutları olmayan bir sebep ya da sonuç ya da bir sebep-sonuç ilişkisi olarak ele alınmıştır. İlişkisel araştırmaların bağımlı ya da bağımsız değişkeni olmaktan öteye gidemeyen örgütsel davranış, laboratuvar ortamındaki bir uyaran ya da tepki olarak görülmüştür. Aslında bu görmenin altında yatan temel sebep de yine eğitim yönetimi alanında egemen olan -pozitivist dahi olamayan- bakış açısının etkisidir.

Genel olarak eğitim yönetimi alanının pozitivist karakterli olduğu belirtilse de Yılmaz'a göre (2018c) Türkiye'de eğitim yönetimi alanının pozitivist olduğu vurgusu büyük oranda araştırma pratikleri üzerinden dile getirilmiştir. Örneğin Türkiye'de eğitim yönetimi alanı araştırmacıları yoğun bir şekilde hem nicel hem de nitel araştırmalar yapmakta ancak bu araştırma yaklaşımlarının altında yatan paradigma, felsefe ya da dünya görüşünü pek önemsememektedirler. Paradigmalar arasındaki farklılıklar epistemolojik ya da ontolojik farklılıklara dayanmakla birlikte Türkiye'deki durumda bunlar pek dile getirilmemektedir. Türkiye'deki durumun altında yatan temel düşünce pozitivistimin temel varsayımlarından daha çok, daha fazla yayın yapmak, akademik olarak hızlı bir şekilde yükselmek ya da akademik teşvikten daha fazla puan alma motivasyonudur.

Bütün bunların bir sonucu olarak maalesef Türkiye'de felsefeyle ve sosyal bilimlerin diğer disiplinleri ile bütün bağları koparılmış bir eğitim yönetimi alanı inşa edilmiştir. Aslında eğitim yönetimi alanı hem sosyal bilimlerin hem de eğitim bilimlerinin alt disiplinleri ile içiçe geçmiştir. Bu içiçelik "eğitim programcılarının ölçme değerlendirme; eğitim yöneticilerin bilimsel araştırma ya da ölçme değerlendirmecilerin liderlik" derslerine girmesi demek değildir. Eğitim ile ilgili herhangi bir sosyal gerçekliğin çok boyutlu olması ve bu boyutların birçok bilim dalı ile ilgili olması ile ilgilidir. Bu bağlamda buraya kadar yapılan açıklamalarda, yorumlarda ve tartışmalarda da görüldüğü gibi örgütsel davranış araştırmalarında çok düzeyli bir yaklaşımın benimsenmesi gereklidir.

KAYNAKÇA

- Akçay, C., Kartal, O. Y., Canbaz, N. & Savrul, M. (2007). Eğitim bilimleri alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin alan, konu, yöntem açısından değerlendirilmesi. 3. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu 17-20 Ekim 2007. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Akyol, B. & Akçay, R. C. (2015). Türkiye'deki örgütsel davranış çalışmalarının analizi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 11(1), 149-170.
- Atanur-Baskan, G. & Aydın, A. (2000). Eğitim sisteminde insan unsuru ve toplam kalite yönetimi anlayışı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 51-55.
- Aydın, M. (1992). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Hatiboğlu Basım ve Yayım.
- Aydın, A. (2001). Düşünce tarihi bağlamında insan doğası. *Verimlilik Dergisi*, 2000(1), 7-38.
- Aydın, A. (2004). Psikolojide yeni arayışlar ve insan doğası tartışmaları. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 23-29.
- Aydın, A. (2009). *Yaşama sanatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, A. (2010). *Yaşadığımız dünya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, A. (2015). *Eğitim politikası*. Ankara: Pegem Akademi.

- Aydın, A. & Atanur-Baskan, G. (2005). Örgüt ve insan doğası tartışmaları ekseninde iletişim arayışları. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(29), 91-93.
- Aydın, A. & Uysal, Ş. (2014). Türkiye’de eğitim yönetimi teftişi planlaması ve ekonomisi alanındaki doktora tezlerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 177-201.
- Aydın, A., Erdağ, C. & Sarier, Y. (2010). Eğitim yönetimi alanında yayınlanan makalelerin konu, yöntem ve sonuçlar açısından karşılaştırılması. *Eurasian Journal of Educational Research*, 39, 37-58.
- Aydın, A., Yılmaz, K. & Altınkurt, Y. (2013). Eğitim yönetiminde pozitif psikoloji. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 10(1), 1470-1490.
- Aypay, A., Çoruk, A., Yazgan, A. D., Kartal, O. Y., Tunçer, B., Attila, S. M. & Erman, B. (2010). Eğitim yönetimi araştırmalarının durumu: Eğitim yönetimi dergilerinin analizi 1999-2007. *Eurasian Journal of Educational Research*, 39, 59-77.
- Balcı, A. & Apaydın, Ç. (2009). Türkiye’de eğitim yönetimi araştırmalarının durumu: Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi dergisi örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 5(59), 325-343.
- Bellibaş, M. Ş. & Gümüş, S. (2019). A systematic review of educational leadership and management research in Turkey. *Journal of Educational Administration*, DOI: <https://doi.org/10.1108/JEA-01-2019-0004>.
- Coşkun, H. E. & Tabak, A. (2017). Örgütsel davranış çalıştığımızda aslında ne çalışıyoruz? Türkiye’de yapılan lisansüstü tezler üzerinden bir değerlendirme. *İş ve İnsan Dergisi*, 4(2), 101-111.
- Çınar-Altıntaş, F. (2017). Örgütsel davranış yazınının ele aldığı konular açısından incelenmesi: 1981-2015 yıllarına ilişkin içerik analizi. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(33), 609-617.
- Demir, K. (2011). Editörden: Pozitif örgüt araştırmaları. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi - Journal of Educational Sciences Research*, 1(2). <http://ebadjesr.com/>.
- Dil-Şahin, M. & Mısırdalı-Yangil, F. (2018). Türkiye’de örgütsel davranış yazınına bir bakış: 2012-2016 yılları arasında yayımlanmış üniversite sosyal bilimler dergileri üzerine içerik analizi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 371-383.
- Duygulu, E. & Sezgin, O. B. (2015). Türkiye’de örgütsel davranış yazını doktora tezlerine yönelik bir inceleme. *İş ve İnsan Dergisi*, 2(1), 13-25.
- Erdem, F. (2009). Örgütsel davranış araştırmalarında niş alanlar nasıl belirleniyor? Ulusal yönetim ve organizasyon kongresi yazını üzerine kısa bir değerlendirme. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 65-78.
- Gay, L. R. & Airasian, P. W. (2000). *Educational research: Competencies for analysis and applications*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Gümüş, S., Bellibaş, M. Ş., Gümüş, E. & Hallinger, P. (2019). Science mapping research on educational leadership and management in Turkey: A bibliometric review of international publications. *School Leadership & Management*. DOI: 10.1080/13632434.2019.1578737
- Hallinger, P. (2018). Surfacing a hidden literature: A systematic review of research on educational leadership and management in Africa. *Educational Management Administration and Leadership*, 46(3), 362-384.
- Hatipoğlu, G., Özkan-Hıdıroğlu, Y. & Tok, T. N (2018). Türkiye’de eğitim yönetimi alanındaki makalelere yönelik bir içerik analizi. *Journal of Human Sciences*, 15(2), 1362-1380.

- İşçi, S. (2013). Türkiye’de eğitim yönetimi alanında yapılmış lisansüstü tezlerin tematik, metodolojik ve istatistiksel açıdan incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Karaçam, Z. (2013). Sistematik derleme metodolojisi: Sistematik derleme hazırlamak için bir rehber. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 6(1), 26-33.
- Kırcaali-İftar, G. (2005). Sosyal bilimler araştırmalarını değerlendirme ölçütleri. *Yayınlanmamış Araştırma Raporu*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Kızıldağ, D. & Özkara, B. (2016). Türkiye’de örgütsel davranış araştırmalarındaki yönelimler: Ulusal yönetim ve organizasyon kongresi örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14(28), 611-631.
- Konan, N. & Kış, A. (2013). ABD’de eğitim yönetimi alanında yapılan doktora tezlerinin çözümlemesi. *e-International Journal of Educational Research*, 4(1), 100-123.
- Koyuncu, S. C. (2015). Örgütsel davranış alanında odaklanılan konular ve kullanılan yöntemler: 2010-2015 yılları ulusal işletmecilik kongre bildirileri üzerine bir inceleme. *İş ve İnsan Dergisi*, 2(2), 127-135.
- Kuzgun, Y. (1985). Psikolojide insançı yaklaşım. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 18(1), 1-17.
- Okutan, M., & Ekşi, A. (2007, Ağustos). 2000-2003 yılları arasında eğitim yönetimi teftişi planlaması ve ekonomisi alanında yapılmış olan yüksek lisans tez özetleri çalışması. 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Tokat.
- Oplatka, I. ve Arar, K. H. (2017). The research on educational leadership and management in the Arab world since the 1990s: A systematic review. *Review of Education*, 5(3), 267-307.
- Özdemir, M. (2017). Eğitim yönetiminde epistemik bunalımın arkeolojisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 23(2), 281-304.
- Özen, Ş. (2001). Türk yönetim/organizasyon yazınında yöntem sorunu: Kongre bildirileri üzerine bir inceleme. *Doğu Akdeniz Üniversitesi Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 89-115.
- Özkalp, E. & Kirel, Ç. (2013). *Örgütsel davranış*. Ankara: Ekin Kitabevi.
- Polat, G. (2010). Eğitim yönetimi ve denetimi anabilim dalında yapılmış lisansüstü tez çalışmalarının incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şimşek, H. (1997). Pozitivizm ötesi paradigmatik dönüşüm ve eğitim yönetiminde teori ve uygulamada yeni yaklaşımlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 3(1), 97-109.
- Şişman, M. (1998). Eğitim yönetiminde kuram ve araştırmada alternatif paradigma ve yaklaşımlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 4(16), 395-422.
- Turan, S. (2004). Modernite ve postmodernite arasında bir insan bilimi olarak eğitim yönetimi. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1-8.
- Turan, S. (2006). Eğitim yönetiminde paradigmatik dönüşümler? [Dönüşen bir şey yok]. *Türkiye’de Eğitim Yönetimi ve Denetimi Sorunları ve Çözüm Önerileri Toplantısı*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. 27-28 Nisan 2006, Ankara.
- Turan, S. & Özkan, M. (2016). Uyarlayan uyarlayana, geliştiren geliştirene: ölçeklere sayılarla bakış. *Prof. Dr. Ziya Bursalıoğlu’na Armağan* (Edt: A. Balcı ve İ. Aydın). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını. ss. 227-244.
- Turan, S., Karadağ, E., Bektaş, F. & Yalçın, M. (2014). Türkiye’de eğitim yönetiminde bilgi üretimi: Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi 2003-2013 yayınlarının incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 20(1), 93-119.

- Turgut, E. & Beğenirbaş, M. (2016). Türkiye'deki örgütsel davranış yazınına bakış: Örgütsel davranış kongrelerinin yazar ve içerik yönünden ağ analizi ile incelenmesi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 328-354.
- Yalçın, M. (2015). Batı kaynaklı bilginin Türk akademisindeki rolü: Eğitim yönetimi alanının değerlendirilmesi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2000). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım-Okutan, E. & Erdoğan, H. (2017). Türkiye'de son on yıldaki örgütsel davranış kongrelerindeki yönelimler: Ulusal yönetim ve organizasyon kongresi ve örgütsel davranış kongresi örneği. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 107-117.
- Yılmaz, K. & Altinkurt, Y. (2014). Öğretmenlerin mesleki profesyonelliği ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 11(2), 332-345.
- Yılmaz, K. (2015). Eğitim yönetiminde doğal tutarlılık teorisi. *Prof. Dr. İbrahim Ethem Başaran'a armağan: Eğitimde 52 yıl* (Edt: İ. Aydın ve Ş. Çınkır). Ankara: Anı Yayıncılık. ss. 215-233.
- Yılmaz, K. (2016). Türkiye'deki eğitim liderliği makaleleri ile ilgili bir değerlendirme. *Prof. Dr. Ziya Bursalıoğlu'na armağan* (Edt: A. Balcı ve İ. Aydın). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını. ss. 369-393.
- Yılmaz, K. (2017). Türkiye'de yapılan örgütsel güç çalışmaları ile ilgili bir meta değerlendirme çalışması. *Eğitim araştırmaları ve öğretmen eğitimi* (Edt: A. Bozkurt-Bostancı ve S. Koçak). Ankara: EYUDER Yayınları. ss. 33-49.
- Yılmaz, K. (2018a). Türkiye'deki eğitim yönetimi alanı ile ilgili çalışmalara eleştirel bir bakış. *Journal of Human Sciences*, 15(1), 123-154.
- Yılmaz, K. (2018b). Türkiye'de yapılan tükenmişlik makaleleri ile ilgili bir meta değerlendirme çalışması. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Kongresi*. Afyon Kocatepe Üniversitesi. 23-25 Mart 2018. Afyonkarahisar, Türkiye.
- Yılmaz, K. (2018c). Türkiye'de eğitim yönetimi alanında paradigma savaşları. *Türkiye'de Bilgi Üretimi ve Bilim Politikaları Uluslararası Sempozyumu*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı & Ahi Evran Üniversitesi. 15-17 Kasım 2017, Kırşehir, Türkiye. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayını. ss. 541-570.
- Yozgat, U. & Kartaltepe, N. (2009). Ulusal yönetim ve organizasyon kongre kitaplarında yer alan bildirilerin bibliyometrik profili: Örgüt teorisi ve örgütsel davranış bildirileri üzerine bir araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 149-166.